Розмарина А.Л.
кандидат економічних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-573-3-25

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

«Зелена» економіка – це господарська модель, яка має на меті досягнення цілей сталого розвитку, що передбачає підвищення ефективності використання ресурсів та енергії, скорочення викидів CO_2, мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище та пошук нових інструментів для фінансування екологічної сфери.

Останніми роками у світовій практиці спостерігаються значні результати мобілізації «зелених» інвестицій у таких ключових секторах, як відновлювана енергетика, енергоефективність, стале будівництво, переробка твердих побутових відходів тощо.

«Зелене» інвестування здійснюється за допомогою різноманітних фінансових інструментів, серед яких найбільш поширеними є кредитні «зелені» лінії міжнародних банків розвитку, екологізація оподаткування, «зелене» кредитування та «зелені» облігації.

Кредитні «зелені» лінії міжнародних банків розвитку – це цільові кредитні програми, які пропонуються міжнародними фінансовими установами (Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Світовий банк, Європейський інвестиційний банк та ін.) державним і підприємницьким структурам в країнах, що запроваджують екологічні проєкти. Наприклад, одним із ключових напрямів роботи ЄБРР в Україні є зміцнення енергетичної безпеки. Так, на Конференції з відновлення України у червні 2023 року ЄБРР зобов'язався надати 600 млн євро нового фінансування для таких компаній, як «Укренерго», «Нафтогаз» та «Укргідроенерго» [1].

ЄБРР також співпрацює з Європейським інвестиційним банком та Світовим банком, щоб забезпечити готовність України ефективно освоїти значні кошти для відновлення. Ця спільна робота зосереджена на розбудові інституційної спроможності державних органів і наданні технічної допомоги Державному агентству відновлення для формування дієвого офісу реалізації проєктів.

Ефективним фінансовим інструментом «зеленої» економіки у світовій практиці є екологізація оподаткування, яка являє собою модифікацію податкової системи з метою стимулювання екологічних проєктів і програм та накладання податкових штрафних санкцій за діяльність, що шкодить довкіллю. Наприклад, зменшення податку на

прибуток або ПДВ для підприємств, які інвестують у «зелені» технології, виробляють екологічно чисту продукцію або використовують відновлювані джерела енергії та підвищення податкового тиску на забруднювачів довкілля.

«Зелене» кредитування передбачає створення фінансових продуктів, що надаються комерційними банками та фінансовими установами безпосередньо для фінансування проєктів, які мають позитивний екологічний вплив. Такі кредити часто мають знижену відсоткову ставку або довший термін погашення порівняно зі стандартними кредитами. Наприклад, іпотечні кредити на придбання енергоефективного житла або на встановлення сонячних панелей; кредити для аграрного сектору на впровадження сталого землеробства; кредити на придбання електротранспорту тощо.

У світові практиці доволі розповсюдженими є «зелені» облігації (Green Bonds) – боргові цінні папери, кошти від розміщення яких призначені для фінансування або рефінансування екологічних проєктів. Їх емітенти (держава, муніципалітети, корпорації) зобов'язані публічно звітувати про використання коштів та екологічний вплив профінансованих проєктів, дотримуючись міжнародних стандартів (наприклад, Green Bond Principles).

В Україні випуск зелених облігацій також має певні правові засади, зокрема зміни до Закону «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» (стаття 18), формує необхідні умови для розвитку цього сегмента [2]. Крім того, 07.07.2021 року Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку схвалила Рекомендації щодо реалізації або фінансування проєктів екологічного спрямування шляхом емісії зелених облігацій [3].

Хоча український ринок зелених облігацій знаходиться на етапі становлення, однак вже має перші успішні приклади розміщення таких цінних паперів. Так, у листопаді 2019 року ДТЕК стала першою серед українських компаній, яка випустила «зелені» євробонди, та розмістила їх на Ірландській фондовій біржі на термін 5 років під 8,5%. Залучена сума становила 325 млн євро, і ці кошти були спрямовані на проєкти компанії. Зокрема, фінансування пішло на будівництво Тилігульської вітроелектростанції у Миколаївській області [4].

У листопаді 2021 року НЕК «Укренерго» залучила значне фінансування в розмірі 825 млн доларів США, що було отримано шляхом випуску «зелених» облігацій сталого розвитку та розміщені їх на Лондонській фондовій біржі під 6,875% річних строком на 5 років та подальшим збільшенням терміну погашення до 7 років. Отримані фінансові ресурси були спрямовані на покриття витрат за електроенергію, вироблену з відновлюваних джерел [5].

У перспективі потенційними емітентами «зелених» облігацій можуть бути місцеві органи самоврядування, підприємства енергетичного сектору, компанії у сфері ЖКГ, агровиробники, організації з переробки відходів тощо. Найперспективнішими напрямами фінансування є проєкти відновлюваної енергетики, модернізація тепломереж, енергозберігаючі рішення для міст, «зелений» транспорт, системи управління відходами тощо.

Розвиток сучасних інструментів «зелених» фінансів в Україні набуває популярності в контексті євроінтеграції, повоєнної відбудови економіки та переходу до стійкої моделі розвитку. При цьому інтеграція України до європейського зеленого курсу несе як значні переваги, так і серйозні зобов'язання. До переваг можна віднести посилення процесу декарбонізації в різних секторах економіки, розвиток взаємовигідних контактів з ЄС, що здатні розкрити економічний потенціал країни. Але з іншого боку, інтеграція вимагає імплементацію стандартів європейських кліматичних стандартів, проходження відповідної сертифікації продукції, технологічну модернізацію виробництва тощо.

Отже, для успішного долучення до європейського зеленого курсу та екологічно орієнтованого розвитку України, необхідні скоординовані дії держави та бізнесу. Державні органи повинні запровадити програми підтримки для сприяння процесам екологізації та повоєнного відновлення країни, а бізнесові структури мають подбати про впровадження екосистемного підходу в управлінську практику українських підприємств.

Список використаних джерел:

1. ЄБРР та уряд України мобілізують 600 мільйонів євро для забезпечення енергетичної безпеки України. Офіційний сайт ЄБРР. URL: https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2023/ebrd-and-ukraine-government-to-mobilise-600-million-for-ukraine-energy-security.html

2. Закон України № 3480-IV «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text

3. Рекомендації щодо реалізації або фінансування проєктів екологічного спрямування шляхом емісії зелених облігацій. URL: https://www.nssmc.gov.ua/komisiia-skhvalyla-rekomendatsii-shchodo-rozvytku-zelenykh-oblihatsii-v-ukraini/

4. ДТЕК ВДЕ отримав нагороду «New Market Green Pioneer» від Climate Bonds Initiative. Офіційний сайт ДТЕК. URL: https://dtek.com/media-center/news/dtek-renewables-wins-the-climate-bonds-initiatives-green-bond-pioneer-award-2020-/

5. «Зелені» облігації сталого розвитку 2028. Офіційний сайт НЕК «Укренерго». URL: https://ua.energy/pro_kompaniyu/dlya-investoriv/yevroobligatsiyi-2026/